

OBSERVATORI
DE BIBLIOTEQUES,
LLIBRES I LECTURA

Marga Losantos
mlosantos@bnc.cat
Biblioteca de Catalunya

HISTÒRIA DE LES BIBLIOTEQUES I ARXIUS A CATALUNYA (2014-2015)

HISTORIA DE LAS BIBLIOTECAS Y ARCHIVOS EN CATALUÑA (2014-2015)

HISTORY OF LIBRARIES AND ARCHIVES IN CATALONIA (2014-2015)

RESUM | RESUMEN | ABSTRACT

En aquest article es presenten les principals publicacions, estudis i activitats al voltant de la història de les biblioteques i dels arxius, així com les que parlen de les seves col·leccions i fons, editades a Catalunya el 2014 i 2015 o que tracten sobre Catalunya. S'hi inclouen tant les monografies com els articles i les tesis i treballs de recerca que s'han publicat; també es recullen les exposicions, conferències i congressos duts a terme i la docència relacionada.

En este apartado se presentan las principales publicaciones, estudios y actividades sobre la historia de las bibliotecas y los archivos, así como las que analizan o presentan sus colecciones y fondos, ya se trate de trabajos editados en Cataluña en 2014 y 2015 o relacionados con Cataluña. Se incluyen tanto las monografías como los artículos y las tesis y trabajos de investigación que se han publicado; también se recogen las exposiciones, conferencias y congresos realizados y la docencia relacionada.

This article reviews the literature on the history of libraries, archives and collections published in Catalonia in 2014 and 2015 or referring to the Catalan sector in that period. This literature includes a variety of monographs, articles, theses and research projects, as well as exhibition catalogues and reports on conferences and teaching activities.

PARAULES CLAU

Història de les biblioteques, Història dels arxius, Biblioteques catalanes, Arxius catalans

PALABRAS CLAVE

Historia de las bibliotecas, Historia de los archivos, Bibliotecas catalanas, Archivos catalanes

KEYWORDS

History of libraries, History of archives, Catalan libraries, Catalan archives

REBUT 29-1-2016 / ACCEPTAT 18-3-2016

1 PRESENTACIÓ

A diferència dels biennis anteriors, en què no s'observava cap tendència concreta o tema central pel que feia a la història de les institucions, destaquen dues efemèrides. El 2014, el centenari de l'obertura al públic de la Biblioteca de Catalunya, i el 2015, el centenari de l'aprovació del projecte de la Mancomunitat per establir una xarxa de biblioteques públiques i la creació d'una escola de bibliotecàries. Aquest segon centenari ha propiciat que la Generalitat de Catalunya declarés el 2015 Any de les Biblioteques, i ha generat un seguit d'activitats.

En canvi, en el camp dels arxius les publicacions sobre la història de les institucions han estat escadusseres, mentre que augmenten les que estudien col·leccions o fons concrets. En aquest sentit, cal ressenyar les exposicions per celebrar o commemorar efemèrides, utilitzant els fons bibliogràfics i documentals tant dels arxius com de les biblioteques. En aquest cas sí que podem parlar de tendències, sempre al voltant d'una efemèride. Aquest bienni se'n poden ressaltar especialment dues: la celebració del tricentenari del 1714 i el centenari de la Mancomunitat. Les dues efemèrides han donat lloc a un gran nombre d'exposicions.

Aquest bienni les publicacions que fan referència a la història de les biblioteques han estat més nombroses

2 PUBLICACIONS

2.1 Biblioteques

Aquest bienni les publicacions que fan referència a la història de les biblioteques han estat més nombroses, arran de la celebració dels centenaris de la Biblioteca de Catalunya i de l'Escola de Bibliotecàries.

Amb motiu de l'Any de les Biblioteques, el Departament de Cultura ha publicat *Biblioteques públiques, bibliografia bàsica*, una bibliografia en línia que ofereix una mirada a la història bibliotecària del país i una perspectiva sobre el futur dels serveis bibliotecaris, a través de més de setanta textos bàsics, cinc publicacions periòdiques i una acurada selecció de recursos digitals.

L'editorial Comanegra ha reeditat la compilació dels textos dedicats a la Biblioteca de Catalunya i a la història de les biblioteques populars que formen part de l'obra enciclopèdica *Història de les institucions i del moviment cultural a Catalunya: 1900-1936*, d'Alexandre Galí. Per la seva banda, la Fundació Carulla ha dedicat la seva tradicional nadala a les biblioteques, amb el llibre *Biblioteques: de l'Escola de Bibliotecàries al llibre electrònic*, que ressegueix, mitjançant diverses col·laboracions, el que han representat les biblioteques a Catalunya des de fa cent anys, quan va crear-se l'Escola de Bibliotecàries, fins avui dia. Assumpta Bailac, dins el número monogràfic que la *Revista de Catalunya* dedica a la Mancomunitat, també repassa la història de les biblioteques des del projecte de la Mancomunitat fins als nostres dies.

Les biblioteques individuals també han estat objecte d'estudi. Tània Alaix i M. Rosa Bellostas, de la Biblioteca de Catalunya, han escrit una guia molt completa i il·lustrada de la seva història, *La Biblioteca nacional de Catalunya*, per commemorar els cent anys de l'obertura al públic. De la mateixa manera les biblioteques privades han estat objecte

Les biblioteques individuals i les biblioteques privades també han estat objecte d'atenció

d'atenció, com és el cas de la Biblioteca Salvador Vives Casajoana, de l'Espai Ateneu de Sant Vicenç de Castellet.

A banda de les publicacions que expliquen la història de les biblioteques, en conjunt o individualment, s'ha de parlar de la publicació, en paper o digital, dels dietaris de les biblioteques populars. En alguns casos aquesta publicació ha servit de base per redactar-ne la història, com ara en el de la Biblioteca de Palafrugell; Montserrat Colomé i altres professionals expliquen els setanta-cinc anys de la biblioteca a partir dels dietaris de les bibliotecàries. En d'altres, simplement són una mostra de l'activitat dels centres, com és el cas de la Biblioteca Pere Vila, la selecció de fragments de dietaris que fan Teresa Mañà i Lluís Agustí per a *L'Avenç* i, sobretot, la col·lecció especial «Testimonis bibliotecaris», publicada a la Memòria Digital de Catalunya, amb la digitalització d'un centenar de dietaris de biblioteques, des dels anys 1920 fins als anys 1970.

A més de les publicacions en paper o electròniques, la història de les biblioteques a Catalunya s'ha explicat en forma de documental: *Més que un club*, documental sobre les biblioteques públiques emès pel Canal 33 el passat 5 de desembre, al programa Tria33.

Els fons de les biblioteques s'han continuat estudiant, tant per part del mateix personal com pels investigadors. La Biblioteca del Pavelló de la República ha publicat dos nous llibres dins la col·lecció «Els papers del Pavelló de la República», que descriuen els fons personals d'Albert Pérez Baró (1902-1989) i José del Barrio (1907-1989). El primer, escriptor i sindicalista català, va participar en la posada en marxa del Decret de col·lectivitzacions de 1936, com a cap de la Conselleria d'Economia de la Generalitat de Catalunya. El fons de José del Barrio està relacionat amb la Guerra Civil i l'exili.

Els fons de la Biblioteca de Catalunya han estat estudiats per diferents investigadors. Els manuscrits, sobretot, han rebut una atenció especial. Lenke Kovács parla dels personatges femenins del manuscrit 1139 i Joan Iborra fa una edició crítica del manuscrit 280, a la revista *Scripta*. Andrea Puentes-Blanco descriu detalladament el manuscrit musical M 782/10, un quadern de composició musical del segle XVII, a la *Revista catalana de musicologia*. Per la seva banda, Anna Gudayol, responsable de la Secció de Manuscrits de la Biblioteca, ha publicat tres articles, en els quals en descriu diferents fons. En primer lloc, els papers de la família Alòs-Moner, que els descendents van repartir entre diferents institucions catalanes, entre elles l'Institut d'Estudis Catalans i la Biblioteca de Catalunya; en segon lloc, les partitures i fragments de còdexs litúrgics medievals que pertanyien al fons Verdú i havien estat fragmentats i distribuïts entre diferents manuscrits, i, finalment, els manuscrits medievals que es poden recuperar al catàleg en línia de la Biblioteca.

Maria Rosa Molas i Xavier Filella descriuen breument, a la *Revista del Centre de Lectura* de Reus, dos tresors de la Biblioteca del Centre: el document imprès més antic, un sermonari de 1476, i un llibre de 1909 sobre gravats japonesos en fusta de colors.

Els blogs de les biblioteques proporcionen una informació valuosa sobre els nous fons que els arriben, majoritàriament per donatiu. El blog de la Biblioteca del Pavelló de la República, per exemple, es fa ressò del donatiu de fons de procedències diverses, com el de l'Ajuntament de Darnius; el del Partit del Treball de Catalunya, que complementa fons d'altres partits; el d'empreses com Bultaco, o el de particulars com la família Riera i Pararols. També el CRAI Biblioteca de Reserva de la UB, en el seu blog, descriu col·leccions de la biblioteca, com la de manuscrits àrabs.

El personal de les biblioteques també ha merescut l'atenció dels investigadors. S'ha de destacar la figura de Teresa Rovira, que mor el 2014 i que ha estat objecte de diversos homenatges, entre els quals, un monogràfic de la *Revista de Catalunya*, amb una vintena d'articles que n'analitzen i en revisen la trajectòria personal i professional. El web *Notícies de la Facultat*, de la Facultat de Biblioteconomia, fa una petita ressenya biogràfica de Carme Portella i Lolita Mirabent, bibliotecàries traspassades també el 2014. D'altra banda,

Els fons de les biblioteques s'han continuat estudiant, tant per part del mateix personal com pels investigadors

Els blogs de les biblioteques proporcionen una informació valuosa sobre els nous fons que els arriben, majoritàriament per donatiu.

Aurora Vall, amb motiu del centenari del naixement d'una altra Aurora, Aurora Díaz-Plaja, en fa un complet repàs de la vida i feina, que no ha estat prou tinguda en compte els darrers anys.

Així mateix, la Viquipèdia ha incorporat diverses biografies de bibliotecàries, com Carme Mayol, Montserrat Sebastià o Montserrat Roca i Junyent. Per acabar, la formació de les bibliotecàries i la creació de biblioteques de dones ha estat estudiada per Ana M. Muñoz-Muñoz i Montse Argente, que publiquen un article a la *Revista General de Informació y Documentación*.

2.2 Arxius

No s'ha trobat cap publicació que faci referència a la història dels arxius, en general o en particular. Tanmateix, sí que han aparegut articles que n'estudien i en descriuen els fons. El fons personal de Ramon d'Alòs-Moner, dipositat a l'Arxiu de l'Institut d'Estudis Catalans, ha estat descrit per Eulàlia Miret, la seva arxivera. Alòs-Moner, erudit i bibliotecari, va estar estretament vinculat a l'IEC, motiu pel qual el seu fons personal és especialment rellevant per a la història de la institució.

Carles Díaz Martí fa una breu descripció i edició dels pergamins del fons del Baró d'Esponellà, que van tornar a la Cartoixa de Montealegre després de passar més d'un segle a la casa pairal dels Esponellà, arran de la desamortització dels convents. Jordi Rifé, a la *Revista Catalana de Musicologia*, estudia la recepció de la música de Mozart a Catalunya en el segle XIX, a partir de les obres que es troben en diferents fons musicals i els comentaris i difusió que se'n fa en aquella època. Jordi Bolòs i Imma Sánchez-Boira, en tres volums que publica la Fundació Noguera, estudien i editen els inventaris i encants medievals conservats a l'Arxiu Capitular de Lleida, i contribueixen a reconstruir així la vida quotidiana d'aquesta ciutat a finals de l'època medieval.

Els fons dels arxius també han estat utilitzats com a font primària per documentar la vida cultural de les poblacions; a Sabadell els fons documentals de Maria Josepa Izard i Carme Mechó, pioneres en dansa clàssica, han servit per estudiar els inicis d'aquest art a la ciutat. Jordi Torruella també ha utilitzat els fons de l'Arxiu Històric de Sabadell per estudiar la història del teatre.

A banda de les publicacions sobre fons d'arxiu, indiquem algunes de les entrades de fons nous als arxius catalans que han estat ressenyades al lloc web de la Xarxa d'Arxius Comarcals de Catalunya. L'Arxiu Comarcal d'Osona ha rebut el fons patrimonial de la família Masgrau-Comarmena, que conté la documentació de dues grans pairalies d'Osona: Comarmena de Sant Martí Sescorts (l'Esquirol) i Masgrau de Tavèrnoles.

El fons documental del músic Domènec Cardenyas i Bàrios ha ingressat a l'Arxiu Comarcal del Pallars Jussà. Entre la documentació destaquen unes partitures musicals de producció pròpia, llibres de teoria musical, adaptacions musicals, fotografies i altres documents que plasmen aspectes de la seva vida personal i professional. Relacionat amb la música és el fons documental de Joaquim Pell, estudiós i divulgador de la sardana, que ha arribat a l'Arxiu Comarcal del Baix Penedès.

L'Arxiu de l'Alt Empordà ha rebut un fons ben diferent, el fons fotogràfic i documental de Joaquim Vallmajó, missioner originari de Navata i que va ser assassinat a Ruanda ara fa vint anys durant el conflicte bèl·lic que va afectar aquell país.

A més dels fons personals, els arxius també han rebut fons d'empreses o altres entitats. A tall d'exemple, l'Arxiu Comarcal del Baix Llobregat ha rebut el fons de la Cooperativa de Consum de la Colònia Güell, que conté documentació des de 1900 fins a 1987, data de la seva dissolució, i el de la Conca de Barberà, la documentació de la Cooperativa Agrícola de Barberà de la Conca generada entre els anys 1894 i 2000.

Els fons dels arxius també han estat utilitzats com a font primària per documentar la vida cultural de les poblacions

A més dels fons personals, els arxius també han rebut fons d'empreses o altres entitats

D'altra banda, els arxivers també han estat objecte d'estudi, com és el cas de Pere Puig Ustrell, entrevistat per Mercè Borràs i Roca. Puig parla de la seva formació professional, del moviment universitari i la repressió franquista i de la seva dedicació al llarg de quaranta anys als arxius municipals, concretament a l'Arxiu Històric de Terrassa.

3 ESTUDIS I DOCÈNCIA

3.1 Docència

Els estudis de biblioteconomia i documentació de les universitats catalanes posen poca atenció a la història de les biblioteques i dels arxius en els plans d'estudis de grau; en el cas de la UB, s'ofereixen dues assignatures optatives: Biblioteques i Professió Bibliotecària a la Catalunya Contemporània, i Patrimoni Documental: Institucions de la Memòria, Serveis i Usuaris. En el cas dels màsters universitaris, tant als de la Facultat de Biblioteconomia de la UB com al d'Arxivística de la UAB, podem trobar estudis que si bé no tracten estrictament el tema que ens pertoca, s'hi apropen.

Així, la Facultat de Biblioteconomia i Documentació de la UB ha continuat impartint el bienni 2014-2015 el màster universitari de Biblioteques i Col·leccions Patrimonials, adreçat a graduats de diferents titulacions i basat en la interdisciplinarietat. S'orienta a la gestió, el tractament, la difusió i la promoció del patrimoni, amb la finalitat de formar professionals que dominin els processos i les tècniques de creació, anàlisi, gestió i avaluació d'informació. S'imparteixen assignatures com El Patrimoni Bibliogràfic i Documental Europeu, Fons Personals Patrimonials o Centres Patrimonials.

També l'Escola Superior d'Arxivística i Gestió de Documents de la UAB ha impartit el curs 2014-2015 el màster universitari d'Arxivística i Gestió de Documents, que proporciona una formació integrada en el camp de l'arxivística i la gestió de documents que capacita els alumnes per al desenvolupament del seu treball en organitzacions públiques i privades, tant amb documents de caràcter històric com administratius i en qualsevol tipus de suport.

3.2 Grups de recerca

Els diferents grups de recerca de les universitats han continuat en actiu, encara que no indiquen que hagin publicat res relacionat amb el tema que ens interessa els dos darrers anys. Són grups que treballen àmbits multidisciplinaris d'història i estudis culturals, com és el cas del Grup de Recerca en Estudis Medievals d'Art, Història, Paleografia i Arqueologia (MAHPA), que procedeix de la fusió de dos grups de recerca de la Universitat de Barcelona: Història Medieval: Fonts i Estudis, del Departament d'Història Medieval, Paleografia i Diplomàtica, i Magna Ars, del Departament d'Història de l'Art. Tot i que no ha publicat res específicament sobre història de les institucions o els seus fons, s'ha de ressenyar que ha organitzat el col·loqui internacional «Els arxius patrimonials: gestió i memòria».

Entre els objectius hi ha la història de l'alfabetització i la cultura escrita. En aquest camp, el Grup es proposa aprofundir en els treballs precedents sobre arxius privats i institucionals, en els productes escrits de l'època medieval i, sobretot, en les pràctiques socials de l'escriptura i la lectura.

A la Universitat Rovira i Virgili continua en actiu el grup de recerca Manuscrits i Biblioteques a Catalunya, un espai d'investigació sobre història del llibre i de les biblioteques dels segles xv a xvii especialment a Tarragona. No tenen publicacions recents.

Els estudis de biblioteconomia i documentació de les universitats catalanes posen poca atenció a la història de les biblioteques i dels arxius en els plans d'estudis de grau

Els diferents grups de recerca de les universitats han continuat en actiu [...] treballen àmbits multidisciplinaris d'història i estudis culturals

3.3 Treballs i tesis

Aquest bienni les publicacions sobre història de les institucions i les seves col·leccions han estat molt escadusseres, gairebé inexistents. Victòria Rodrigo Fuentes va estudiar les col·leccions patrimonials d'onze biblioteques que formen part del Sistema de Lectura Pública de Catalunya, com a treball final del màster de Biblioteques i Col·leccions Patrimonials. Aquest estudi ha estat la base del llibre *El patrimoni bibliogràfic a les biblioteques públiques: un bé per descobrir*, publicat per l'editorial Arola.

Cristina Maria Mitrica, alumna de batxillerat de l'IES Ramon Muntaner de Figueres, ha guanyat el premi al millor treball de recerca de batxillerat en l'àmbit de la informació i la documentació que convoquen conjuntament la Facultat de Biblioteconomia de la UB i el Col·legi Oficial de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya, amb el treball *175 anys de Biblioteca. Passat, present i futur de la Biblioteca Josep Pla de l'institut Ramon Muntaner de Figueres*.

Per trobar algunes col·laboracions sobre el tema ens hem de fixar en congressos d'àmbit més local i temàtica més específica

4 DIFUSIÓ I DIVULGACIÓ

4.1 Congressos

Els congressos a escala estatal que se celebren periòdicament a Espanya sobre biblioteques o associacions bibliotecàries —VII Congreso Nacional de Bibliotecas Públicas (2014), a Badajoz, sota el lema «Bibliotecas Públicas, conectados contigo» i les XIV Jornadas Españolas de Documentación, de FESABID (2015), a Gijón, amb «Cultura abierta-Conocimiento compartido»— no han tractat la història de les biblioteques ni dels seus fons. Per trobar algunes col·laboracions sobre el tema ens hem de fixar en congressos d'àmbit més local i temàtica més específica.

Assumpció Estivill, professora emèrita de la Facultat de Biblioteconomia, ha participat en el simposi «La Mancomunitat de Catalunya (1914): Centenari del primer pas vers l'autogovern» amb la ponència «Les biblioteques i les bibliotecàries», on repassa la posada en marxa del projecte sobre la instal·lació a Catalunya d'un sistema de biblioteques populars, i les competències de les bibliotecàries, com les exercien i la incidència que van tenir en la maduració del projecte. També s'ha parlat de les bibliotecàries i la professió a les XIV Jornades d'Història del Treball: les Professions Liberals a Espanya, 1850-1950, organitzades pel grup de recerca Treball, Institucions i Gènere (TIG). La professora Teresa Mañà hi va presentar la xerrada «Les bibliotecàries de la Mancomunitat: missioneres de la cultura». D'altra banda, Laura Canalias ha estudiat la Xarxa de Biblioteques Populars des d'un punt de vista històric al XII Congreso de la Asociación de Historia Contemporánea, sota el títol «La red de bibliotecas populares de la Mancomunitat de Catalunya: un espejo de y para la mesocracia local».

Les col·leccions i els fons de les biblioteques i arxius també han estat tema de comunicacions i ponències als congressos

Les col·leccions i els fons de les biblioteques i arxius també han estat tema de comunicacions i ponències als congressos. Roser Pintó, de la Biblioteca de Catalunya, ha parlat sobre «Les col·leccions d'ex-libris de la Biblioteca de Catalunya» en el XXXV Congrés Internacional d'Exlibristes. A la Segona Conferència Anual d'Arxius, dins d'Arxius i Indústries Culturals, s'han presentat diverses comunicacions que parlen de fons arxivístics. Susanna Muriel Ortiz descriu el fons fotogràfic Daguerre, adormit en el comerç familiar; Anna Fors i els seus companys parlen sobre el repositori de la Filmoteca de Catalunya; Enric Cobo, sobre la memòria dels clubs esportius i, finalment, María Sebastián sobre el fons fotogràfic i documental del geòleg Bartomeu Darder.

OBSERVATORI
DE BIBLIOTEQUES,
LLIBRES I LECTURA

4.2 Exposicions

Tres han estat els temes més destacats en les exposicions d'aquests dos anys, el darrer dels quals directament relacionat amb les biblioteques. El 2014, la commemoració del centenari de la creació de la Mancomunitat i el tricentenari de 1714. El 2015, el centenari del projecte de creació de la Xarxa de Biblioteques Populares i de l'Escola de Bibliotecàries. A banda, els museus, biblioteques i arxius han organitzat tot un seguit d'exposicions, amb peces pròpies o d'altres institucions, per commemorar efemèrides, aniversaris o mostrar fons nous; n'hi ha tantes que se'n fa només una selecció.

Han estat moltes les institucions que han organitzat exposicions per commemorar el tricentenari del 1714, des dels grans equipaments culturals fins a les entitats més petites, que han exhibit fons bibliogràfics propis o cedits per altres centres. El Museu d'Història de Catalunya, amb *300 onzes de setembre. 1714-2014* i l'exposició virtual «Catalunya i la Guerra de Successió (1702-1715)»; el Born Centre Cultural, amb una exposició permanent, «Barcelona 1700. De les pedres a les persones» i una de temporal, «Fins a aconseguir-ho! El setge de 1714», o el Museu d'Història de Barcelona, amb «El món de 1714». La Biblioteca de Catalunya també ha mostrat els seus documents, centrant-se en la descripció del dia a dia dels catalans durant l'època de la Guerra de Successió, amb l'exposició «La vida quotidiana a Catalunya al voltant de 1714».

Les universitats no han quedat al marge d'aquesta efemèride. Les biblioteques de Ciència i Tecnologia, Ciències Socials, Humanitats i la Cartoteca de la UAB han organitzat un recull d'articles, recursos i eines bibliogràfiques per conèixer els fets que van succeir. El CRAI de la Universitat de Barcelona també se n'ha fet ressò i ha elaborat una presentació amb imatges del seu fons, sota el títol «Commemoració del Tricentenari (1714-2014)». Els CRAI de les biblioteques de Filosofia, Geografia i Història, Pavelló de la República i Reserva atresoren una gran quantitat de documents sobre aquest període de la nostra història, en el seu context polític, militar, econòmic, cultural i artístic.

Els arxius també han contribuït a la commemoració, organitzant, entre altres coses, l'exposició en línia «La Catalunya del 1714 als arxius catalans». Es tracta d'una selecció de documents conservats a la Xarxa d'Arxius Comarcals de la Generalitat de Catalunya i a l'Arxiu Nacional de Catalunya que fan referència a l'entorn històric de l'Onze de Setembre de 1714 i de la Guerra de Successió a Catalunya.

El centenari de la creació de la Mancomunitat el 1914 també ha generat exposicions arreu del país, i de nou s'ha utilitzat el fons de les biblioteques i arxius per il·lustrar-les. El Museu d'Història de Catalunya, juntament amb la Diputació de Barcelona, ha organitzat l'exposició «La Mancomunitat de Catalunya. Cultura i pedagogia», dedicada a l'aposta que va fer la Mancomunitat per la cultura, la ciència i la pedagogia com a eines transformadores de la societat catalana. Un dels àmbits, «Les Biblioteques, la Biblioteca», parla de la Xarxa de Biblioteques Populares i la Biblioteca de Catalunya, oberta al públic el mateix any. També les quatre diputacions catalanes, dins les activitats del centenari, han preparat una sèrie d'exposicions, presencials i virtuals, sota el lema «L'inici del demà. Mancomunitat de Catalunya: 100 anys», que en espais d'arreu del territori expliquen l'obra de la Mancomunitat. A Tarragona en concret s'ha instal·lat l'exposició sobre les biblioteques populars, «Xarxa de biblioteques populars».

Pel que fa a les biblioteques, l'esdeveniment més ressenyable ha estat l'exposició «BiblioTec: cent anys d'estudis i professió bibliotecària 1915-2015», que ha donat a conèixer l'evolució de l'Escola de Bibliotecàries en facultat i la transformació d'una professió que s'ha adaptat als temps i a les necessitats del mercat. La Biblioteca Sant Pau-Santa Creu també ha celebrat els setanta-cinc anys de la seva creació amb una petita mostra que vol presentar els seus inicis, amb els clars obscurs de les primeres biblioteques de l'època franquista.

Els museus, biblioteques i arxius han organitzat tot un seguit d'exposicions, amb peces pròpies o d'altres institucions, per commemorar efemèrides, aniversaris o mostrar fons nous

El centenari de la creació de la Mancomunitat el 1914 també ha generat exposicions arreu del país

La música també ha estat una de les protagonistes de les exposicions bibliogràfiques d'aquest bienni, amb la commemoració d'aniversaris i efemèrides de músics i compositors. El compositor i pedagog Enric Morera, en el 150è aniversari del seu naixement, ha estat objecte d'una gran exposició a Sitges, amb obres provinents majoritàriament de la Biblioteca de Catalunya i d'altres centres com el Cau Ferrat o el MNAC. La Biblioteca de Catalunya també ha organitzat exposicions d'homenatge als músics i compositors Josep Valls i Cristòfor Taltabull, al col·leccionista de música Daniel Blanxart, i a la discogràfica Concèntric, els fons de la qual es troben a la Biblioteca de Catalunya.

Els escriptors també han rebut homenatges, amb motiu dels aniversaris de naixement i mort. Per commemorar els cinc-cents anys de santa Teresa de Jesús, els CRAI de les biblioteques de Lletres i Reserva de la UB han organitzat «Escribo con libertad», una exposició variada sobre la vida, l'obra i els estudis sobre l'autora, que ofereix a més una visió global del període històric i religiós de l'època. La Biblioteca de Catalunya també l'ha homenatjat amb «Santa Teresa de Jesús en la cultura catalana», on s'han mostrat edicions catalanes de l'escriptora, iconografia i documentació del convent de carmelites durant la Guerra Civil.

La Generalitat de Catalunya ha declarat el 2015 Any Muntaner, per commemorar els set-cents cinquanta anys del naixement del cronista de Peralada. El Museu d'Història de Catalunya s'uneix a la commemoració amb l'exposició «El temps dels almogàvers. La crònica de Ramon Muntaner», una evocació de l'època en què la Corona d'Aragó era una potència mediterrània, seguint el fil conductor de la crònica escrita per l'aventurer català Ramon Muntaner. El Museu del Castell de Peralada també ret homenatge al peraladenc, amb l'exposició «Ramon Muntaner, el gran cronista de Peralada», que versa sobre el personatge, el món al qual es va circumscriure i les grans cròniques, i està enriquida amb llibres i documents de l'època.

ANNEX D'EXPOSICIONS

- «300 onzes de setembre (1714-2014)»
Museu d'Història de Catalunya
Del 14 de març a 28 de setembre de 2014
- «La Biblioteca Aguiló, el primer tresor»
Comissariada per Núria Altarriba, amb la col·laboració de Francesc Xavier González, Marta Navarro, Ferran Pascual i M. Àngels Sanllehy
Biblioteca de Catalunya
Del 15 de setembre a 17 d'octubre de 2015
- «La biblioteca pública sota el franquisme: els inicis de la Biblioteca Sant Pau-Santa Creu»
Comissariada per Marga Losantos
Biblioteca Sant Pau-Santa Creu
Del 2 d'octubre a 18 de desembre de 2015
- «BiblioTec: cent anys d'estudis i professió bibliotecària 1915-2015»
Comissariada per Mònica Baró i Teresa Mañà
Cotxeres del Palau Robert
Del 17 de febrer a 10 de maig de 2015
- «La Catalunya del 1714 als arxius catalans»
Xarxa d'Arxius Comarcals de Catalunya
Exposició virtual. 2014
<<http://commemoracio1714.cultura.gencat.cat>>

La música també ha estat una de les protagonistes de les exposicions bibliogràfiques d'aquest bienni

Els escriptors també han rebut homenatges amb motiu dels aniversaris de naixement i mort

- «Catalunya i la Guerra de Successió (1702-1715)»
Museu d'Història de Catalunya
Exposició virtual. 2014
<<http://commemoracio1714.cultura.gencat.cat>>
- «Concèntric, una discogràfica en temps difícils»
Comissariada per Margarida Ullate i Pol Cruells
Biblioteca de Catalunya
Del 16 de setembre al 31 d'octubre de 2014
- «Cristòfor Taltabull i els quatre elements»
Comissariada per Rosa Montalt
Biblioteca de Catalunya
Del 21 de maig al 21 de juny de 2014
- «Daniel Blanxart, la passió per la música»
Comissariada per Rosa Montalt
Biblioteca de Catalunya
Del 3 de febrer al 7 de març de 2015
- «Enric Morera i el seu món»
Comissariada per Pol Cruells i Francesc Parra
Museus de Sitges. Can Rocamora
Del 13 de juliol a l'1 de novembre de 2015
- «Escribo con libertad»
CRAI Biblioteca de Lletres i Biblioteca de Reserva de la UB
Del 18 de setembre al 30 d'octubre de 2015
- «Les fronteres de Catalunya. Segles XVII i XVIII»
Comissariada per Concepció Isern i Jordi Estruga
Biblioteca de Catalunya
Del 18 de novembre al 19 de desembre de 2015
- «Josep Valls, el retorn»
Comissariada per Anna Gudayol i M. Rosa Montalt
Biblioteca de Catalunya
Del 19 de maig al 20 de juny de 2015
- «El llegir no fa perdre l'escriure: homenatge a Manuel de Pedrolo. 25 anys de la seva mort»
Biblioteca de Cappont. Universitat de Lleida
Del 8 d'octubre al 30 de novembre de 2015
<<http://biblioguies.udl.cat/c.php?g=387728&p=2630227>>
- «Llibres que entren pels ulls»
Arxiu Històric de Girona
Del 6 de juny al 30 de juny de 2015
- «Mancomunitat de Catalunya. Cultura i pedagogia»
Organitzada per la Diputació de Barcelona i el Museu d'Història de Catalunya
Del 21 de març al 27 d'abril de 2014

- «Los “Quijotes” de la Autónoma»
Comissariada per Rafael Ramos
Sala d'Exposicions de la UAB
Del 9 de novembre al 16 de desembre de 2015
- «Revistes catalanes: esplendor a l'entorn dels moviments modernistes, noucentistes i d'avantguarda»
Comissariada per M. del Tura Molas
Biblioteca de Catalunya
Del 18 de novembre al 20 de desembre de 2014
- «Santa Teresa de Jesús en la cultura catalana»
Comissariada per Mercè Gras
Biblioteca de Catalunya
Del 31 de juliol al 31 d'agost de 2015
- «El temps dels almogàvers. La crònica de Ramon Muntaner»
Comissariada per Stefano Cingolani
Museu d'Història de Catalunya
Del 23 de juliol al 23 de novembre de 2015
- «La vida quotidiana a Catalunya al voltant de 1714»
Comissariada per Núria Altarriba
Biblioteca de Catalunya
Del 21 de març al 23 d'abril de 2014
- «Xarxa de biblioteques populars»
Organitzada per la Diputació de Tarragona
Palau de la Diputació, Tarragona
Del 13 de juny al 7 de setembre de 2014

5 BIBLIOGRAFIA

Agustí, Lluís; Mañà, Teresa (2015). «El Ressò de la vida: anuaris i dietaris de les biblioteques: una selecció de textos». *L'Avenç*, núm. 414, juliol, p. 46-57.

Alaix i Gimbert, Tània; Bellostas Ymbert, Maria Rosa (2014). *La Biblioteca nacional de Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya: Biblioteca de Catalunya. (Institucions i equipaments culturals; 1).

Arxius i Indústries Culturals (2014). Segona Conferència Anual d'Arxius, 9a Conferència Europea d'Arxius, 13es Jornades Imatge i Recerca = 2nd Annual Conference «ICA», 9th European Conference on Archives, 13th Image and Research Seminar (2014). Girona: Ajuntament de Girona. <<http://www.girona.cat/web/ica2014/cat/comunicacions.php>>. [Consulta: 20/01/2016].

Bailac Puigdellívol, Assumpta (2014). «Del Projecte de Biblioteques de la Mancomunitat a la realitat de la Biblioteca Pública, avui». *Revista de Catalunya*, núm. Extra 1 (Exemplar dedicat a: La Mancomunitat de Catalunya. Un primer pas), p. 256-267.

La biblioteca ideal: l'ideal de biblioteca: [100 anys de biblioteques] (2015). Barcelona: Ara. Monogràfic publicat conjuntament amb el núm. de 23 d'abril de 2015.

Les Bibliotecàries: diari de la Biblioteca Popular Pere Vila 1933-1939 (2015). Il·lustracions d'Elisa Perez; pròleg de Núria Mulé; transcripció i notes de Sònia Pomares. Barcelona: Morsa.

Bibliotecas y librerías en la España de Carlos V (2015). Direcció de José María Díez Borque; edició d'Álvaro Bustos i Elena di Pinto. Barcelona: Calambur. (Biblioteca Litterae ; 32).

Biblioteques públiques. Bibliografia bàsica (2015). Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura.

<http://biblioteques.gencat.cat/web/.content/tematic/article/suport_biblioteques/eines_treball/bibliografies/bibliografies_tematicues/Bibliografies/Biblioteques-publicues-1915-2015-2015.pdf>. [Consulta: 22/01/2016].

Biblioteques. De l'Escola de bibliotecàries al llibre electrònic (2015). Barcelona: Barcino; Fundació Carulla. (Nadala (Fundació Lluís Carulla) ; 49).

Biblioteques particulars de Barcelona (2014). Jaume Subirana (ed.); fotografies de Víctor P. Óbanos. Barcelona: Ajuntament de Barcelona.

Bonvehí Castanyer, Jordi (2015). *L'Espai Ateneu: història de la Societat Ateneu i la Biblioteca Salvador Vives Casajuana*. Sant Vicenç de Castellet: Ajuntament de Sant Vicenç de Castellet.

Borràs i Roca, Mercè (2014). «Entrevista a Pere Puig Ustrell: quaranta anys de servei a l'Arxiu Històric de Terrassa». *Terme*, núm. 28, p. 213-222.

Canalias Chorrero, Laura (2015). «La red de bibliotecas populares de la Mancomunitat de Catalunya: un espejo de y para la mesocracia local». *Pensar con la historia desde el siglo XXI: actas del XII Congreso de la Asociación de Historia Contemporánea*, p. 4289-4305.

Colomé, Montserrat et al. (2014). «75 anys de la Biblioteca de Palafrugell a través dels dietaris de les seves bibliotecàries: el fogar de la cultura palafrugellenca». *Estudis del Baix Empordà*, vol. 33, p. 507-531.

Díaz Martí, Carles (2014). «El fons del Baró d'Esponellà de l'Arxiu de la Cartoixa de Montalegre». *Acta historica et archaeologica mediaevalia*, núm. 31, p. 17-58.

Estivill Rius, Assumpció (2015). «Biblioteques i bibliotecàries: dels orígens a la consolidació del projecte de la Mancomunitat». *Mancomunitat de Catalunya (1914): simposi del centenari*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, Secció Històrico-arqueològica. (Monografies de la Secció Històrico-arqueològica; 14), p. 133- 150.

Filella Fargas, Xavier (2014). «Tresors de la Biblioteca del Centre de Lectura: gravats japonesos en fusta de colors». *Revista del Centre de Lectura*, vol. 2014. <<http://www.raco.cat/index.php/RevistaCLR/article/view/281324>>. [Consulta: 18/01/2016].

Fons José del Barrio: 1936-1976 (2015). Edició, introducció i notes: Miquel-Àngel Velasco. Catarroja: Afers; Barcelona: Centre d'Estudis Històrics Internacionals. (Papers del Pavelló de la República ; 13).

Galí, Alexandre (2015). *La història de les biblioteques de Catalunya: 1900-1936*. Barcelona: Comanegra.

Gudayol, Anna (2014). «Un recorregut particular per la història de la cultura a Catalunya: els papers de la família Alòs-Moner». *Estudis romànics*, XXXVI, p. 439-446.

- (2014). «El Repertori de Manuscrits catalans de la Institució Patxot: les missions a París i Anglaterra de Pere Bohigas» *Art fugitiu: estudis d'art medieval desplaçat*. Barcelona: Grup d'Investigació EMAC, Romànic i Gòtic, Departament d'Història de l'Art, Universitat de Barcelona, p. 339-357.
- (2014). «Les manuscrits médiévaux dans le catalogue en ligne de la Biblioteca de Catalunya». *Humanitats a la xarxa: món medieval = Humanities on the web: the medieval world*. Bern [etc]: Peter Lang, p. 323-332.
- (2014). «Pervivència d'una biblioteca litúrgica: fragments de còdex de l'Arxiu Parroquial de Verdú a la Biblioteca de Catalunya». *Miscel·lània litúrgica catalana*, p. 53-94. <<http://www.raco.cat/index.php/Miscellania/article/view/291912>>. [Consulta: 18/01/2016]
- «Homenatge a Teresa Rovira» (2014). *Revista de Catalunya*, número extraordinari 2014/2.
- Iborra, Joan (2015). «Entre la coronació de Ramon Berenguer IV i la dotalia de Catalunya. Edició crítica del ms. 280 de la Biblioteca de Catalunya». *Scripta, Revista internacional de literatura i cultura medieval i moderna*, núm. 5, juny, p. 105-121. <<https://ojs.uv.es/index.php/scripta/article/view/6379/6144>>. [Consulta: 13/01/2016].
- Kovács, Lenke (2014). «The Female Characters in the Majorcan Llabrés Manuscript (Ms. 1139, Biblioteca de Catalunya)». *Repensar el sombrío Medioevo: nuevas perspectivas para el estudio de la cultura medieval y de la temprana Edad Moderna*. Kassel: Reinchenberger, p. 160-176.
- Manyosa, Tomàs; Isabel Pardo; David González (2015). «Arxius en Dansa: els inicis de la dansa clàssica a Sabadell a través dels fons documentals de Maria Josepa Izard i Carme Mechó». *Arraona: revista d'història*, núm. 35, p. 208-219. <<http://www.raco.cat/index.php/Arraona/article/view/303214>>. [Consulta: 18/01/2016].
- Mañà, Teresa. *Les Biblioteques, un projecte d'èxit?: una mirada 100 anys després: acte de commemoració de l'establiment del Projecte de biblioteques de la Mancomunitat de Catalunya, celebrat el 23 de maig de 2014, amb la intervenció d'Antoni Dalmau i Borja de Riquer* (2014). Presentació, resum i comentaris: Teresa Mañà. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura. <http://biblioteques.gencat.cat/web/sites/biblioteques/.content/tematic/documents/biblioteques_projecte_exit.pdf>. [Consulta: 18/01/2016].
- Masdéu Abril, Fina (2015). «Plàcid Vidal: catalogador dels llibres de la Biblioteca del Centre de Lectura entre 1921 i 1924». *Revista del Centre de Lectura*, vol. 2015, núm. 8. <<http://www.raco.cat/index.php/RevistaCLR/article/view/301029>>. [Consulta: 18/01/2016].
- Miret i Raspall, Eulàlia (2014). «El Fons Ramon d'Alòs-Moner i de Dou a l'Arxiu de l'Institut d'Estudis Catalans». *Estudis Romànics*, núm. 36, p. 447-450. <<http://www.raco.cat/index.php/Estudis/article/view/280440>>. [Consulta: 18/01/2016].
- Mitrica, Cristina Maria (2015). *175 anys de Biblioteca. Passat, present i futur de la Biblioteca Josep Pla de l'Institut Ramon Muntaner de Figueres*. Treball de recerca de Batxillerat de l'Institut Ramon Muntaner de Figueres. <<http://diposit.ub.edu/dspace/handle/2445/67037>>. [Consulta: 18/01/2016].
- Molas Capdevila, Maria Rosa (2014). «El document imprès més antic de la Biblioteca del Centre de Lectura». *Revista del Centre de Lectura*, vol. 2014, núm. 6. <<http://www.raco.cat/index.php/RevistaCLR/article/view/283606>>. [Consulta: 18/01/2016].

Muñoz Muñoz, Ana M.; Argente Jiménez, Montse (2015). «La formación de las bibliotecarias y las bibliotecas de mujeres en España». *Revista General de Información y Documentación*, núm. 25 (1), p. 47-68.

Pérez Baró, Albert (2015). *Fons Albert Pérez i Baró (1902-1989): col·lectivitacions i autogestió obrera durant la Guerra Civil a Catalunya (1936-1939): cartes, conferències i documents*. Edició, introducció i notes de Carolina Rúa Fernández. Catarroja: Afers; Barcelona: Centre d'Estudis Històrics Internacionals. (Els Papers del Pavelló de la República; 14).

Els Pergamins documentals de l'Arxiu Històric de Protocols de Barcelona: 1142-1500 (2014). Edició a cura de Vicenç Ruiz Gómez; elaboració dels índexs, Jordi Tor i Azorín. Barcelona: Fundació Noguera. (Textos i documents; 55).

Puentes Blanco, Andrea (2015). «El Manuscrito M 782/10 de la Biblioteca de Catalunya: un cuaderno de composición musical del siglo XVIII». *Revista Catalana de Musicologia*, núm. 8, p. 81-102. <<http://www.raco.cat/index.php/RevistaMusicologia/article/view/302940>>. [Consulta: 18/01/2016].

Rifé i Santaló, Jordi (2014). «Obres de Mozart conservades en fons musicals de diversos arxius de Catalunya». *Revista Catalana de Musicologia*, núm. 7, p. 131-135. <<http://www.raco.cat/index.php/RevistaMusicologia/article/view/297085>>. [Consulta: 18/01/2016].

Rodrigo Fuentes, Victòria (2015). *El patrimoni bibliogràfic a les biblioteques públiques: un bé per descobrir*. Tarragona: Arola.

Testimonis bibliotecaris (2015). Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura. <<http://mdc.cbuc.cat/cdm/landingpage/collection/testbiblio>>. [Consulta: 25/01/2016].

Torruella Llopart, Jordi (2015). «Fons de l'AHS per a la història del teatre a Sabadell». *Arraona: revista d'història*, núm. 35, p. 124-129. <<http://www.raco.cat/index.php/Arraona/article/view/303204/392839>>. [Consulta: 8/01/2016].

«Traspàs d'una bibliotecària centenària» (2014). *Notícies de la Facultat*. Facultat de Biblioteconomia i Documentació. <<http://bd.ub.edu/noticies/traspas-duna-bibliotecaria-centenaria>>. [Consulta: 14/01/2016].

Vall, Aurora (2014). «Aurora Díaz-Plaja: un silenci massa llarg». *Faristol*, núm. 77, p. 15-17.

Disponible a:

<http://www.raco.cat/index.php/AnuariObservatori>

Losantos, Marga. “Història de les biblioteques i arxius a Catalunya (2014-2015)”.
Anuari de l'Observatori de Biblioteques, Llibres i Lectura, vol. 4 (2016), p. 26-39.

<http://www.raco.cat/index.php/AnuariObservatori/article/view/309127>

Llicència Creative Commons

Reconeixement – NoComercial – SenseObraDerivada
(by-nc-nd): No es permet un ús comercial de l'obra original ni la generació d'obres derivades.

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

Facultat de Biblioteconomia
i Documentació

OBSERVATORI
DE BIBLIOTEQUES,
LLIBRES I LECTURA

ANUARI DE L'OBSERVATORI DE BIBLIOTEQUES, LLIBRES I LECTURA 2016

Editors

Lluís Agustí
Maite Comalat

OBSERVATORI
DE BIBLIOTEQUES,
LLIBRES I LECTURA